

Yeni Osmanlılar Cemiyeti Kurucularından
Mehmed Âyetullah Bey
Dönem-İnsan-Eser

Yazar
Ferhat Korkmaz

ISBN: 978-605-9247-84-9

1. Baskı
Kasım, 2017 / Ankara
100 Adet

Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 252
Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt

Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
1. Cadde 1396. Sokak No: 6
06520 (Oğuzlar Mahallesi)
Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail : grafik@grafiker.com.tr
Web : grafik.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
GİRİŞ.....	7

I. BÖLÜM

HAYATI, FAALİYETLERİ, FİKİRLERİ VE EDEBÎ KİŞİĞİ

1.1. Hayatı.....	19
1.2. Yeni Osmanlılar Cemiyeti Üyeliği.....	24
1.3. Gazeteciliği ve Fikirleri.....	31
1.4. Edebî Kişiliği.....	43

II. BÖLÜM

ESERLERİ VE ESERLERİNİN İNCELENMESİ

2.1. Terkîb-i Bend.....	45	3
2.1.1. İçerik.....	45	
2.1.1.1. Şiirin Düzyazıyla Dil İçi Çevirisi.....	46	
2.1.1.2. Konu ve İzlek.....	60	
2.1.2. Şekil.....	68	
2.1.3. Dil ve Üslup.....	70	
2.1.4. Ahenk.....	71	
2.2. Rûyâ.....	75	
2.3. Çevirileri.....	82	
2.3.1. Şiir Çevirisi.....	83	
2.3.2. Les Ruines de Palmyre.....	85	

III. BÖLÜM

ESERLERİNİN TAM METİNLERİ

3.1. Terkîb-i Bend.....	91
3.2. Merhûm Âyetullah Efendi'nin Rûyâsı yâhûd Sadr-ı A'zam Âlî Paşa'nın Muhâkemesi.....	98
3.3. Gazete Yazıları.....	110
3.4. Les Ruines de Palmyre.....	129

SONUÇ	149
KAYNAKLAR	155
SÖZLÜK	161
DİZİN	193

ÖN SÖZ

Mehmed Âyetullah Bey, gazeteciliği, cemiyetçiliği, şairliği ve hiciv yazarlığı ile Osmanlı Devleti'nin son döneminin tanınan genç şahsiyetlerden birisidir. İlk Maarif Nazırı Abdurrahman Sami Paşa'nın torunu, Evkaf Nazırı Abdüllâtif Suphi Paşa'nın en büyük oğlu olan Mehmed Âyetullah Bey'in İttifâk-ı Hamiyet Cemiyeti (daha sonra Yeni Osmanlılar Cemiyeti) üç kurucusundan biri olması ve kurduğu cemiyete Namık Kemal, Ziya Paşa, Mustafa Fazıl Paşa gibi devrin pek çok tanınmış şahsiyetinin üye olması ile önemini pekiştirmiştir. Hakkında İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın *Son Asır Türk Şairleri* ile üvey kardeşlerinden ilk kadın müzeci Seniha Sami Morali'nin yazdığı birkaç sayfalık biyografi dışında çalışma olmamasından ötürü ortaya koyduğumuz bu araştırmada; Şinâsî, Ziya Paşa ve Namık Kemal gibi dönemin aydın ve sanatçılarınun rahle-i tadrîsinde yetişmiş bu "başmuharrir" in hayatı, sanatı, eserleri ve dönemi hakkında pek çok bilgi ortaya konulmuştur.

Ahmed Rasim, *İlk Büyük Muharrirlerden Şinâsî* adlı eserinde, Osmanlı basın hayatının oluşum süreci içerisinde, ilk gazete yazarlarının biyografisi yazılmadıkça Türk basın tarihinin bir yanının eksik kalacağını ifade eder. Dolayısıyla bu ilk büyük muharrirlerden olan Mehmed Âyetullah Bey, basın hayatının ilk dönemlerinde aktif olarak çalışmış ve gazeteciliğe emeği geçmiş şahsiyetler arasındadır. Basın hayatına emeği geçmiş ancak genç yaşta vefatları sonrasında kendilerinden artık söz edilmeyen isimlerin derli toplu bir biyografisinin yazılması kanaatinden hareketle ortaya konulan çalışmamızda, bu ilk yazarlardan Mehmed Âyetullah Bey'in hayatı, şahsiyeti, edebî kişiliği ve eserleri konusuyla ilgili pek çok kaynak taranmıştır.

Eserimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Mehmed Âyetullah Bey'in hayatı ele alınmıştır. Bu bölümde Mehmed Âyetullah Bey'in Yeni Osmanlılar Cemiyeti kuruculuğu ve üyeliği dikkatle araştırılıp değerlendirilmiştir. Edebî kişiliği, gazeteciliği, fikirleri ve üslûbu da bu bölümde incelenmiştir.

Eserimizin ikinci bölümü Mehmed Âyetullah Bey'in eserleri incelenmiştir. Bu bölümde Mehmed Âyetullah Bey'in en önemli eseri olan "Terkîb-i Bend"i biçim ve içerik özellikleri açısından incelenmiştir. Yine burada şiirin düzyazıya dil içi çevirisi de yapılmıştır. Mehmed Âyetullah Bey'in mensur hiciv eseri olan *Rûyâ* da geniş ölçüde değerlendirilmiştir. Son olarak manzum ve mensur çevirileri üzerinde durulmuş ve çevirilerinin Türk edebiyatına getirdiği yenilikler ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde Mehmed Âyetullah Bey'in eserleri üzerinde bugüne dek alfabeler arasında bir aktarma çalışması yapılmamış olduğundan mevcut eserlerinin tümü günümüz yazısına aktarılmış olup eserin sonuna eklenmiştir. Çalışmamızın sonuç bölümünde araştırmalar neticesinde elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Çalışmamızın son kısmına, bugünkü alfabeye aktardığımız metin için küçük bir sözlük ve inceleme kolaylığı sağlaması amacıyla kişi ve eser adlarını gösteren bir dizin de ilave edilmiştir.

Mehmed Âyetullah Bey'e ait Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metinleri bugünkü yazıya aktarırken izlediğimiz yollar şöyledir: Bugünkü Türkçede nadiren kullanılan yabancı kelimelerin yazılışını aktarırken, ayn (ع) ve hemze (ء) harflerini göstererek orijinal yazılışı göz önünde bulundurduk. Bugün kullanılan ve artık Türkçeye mal olmuş kelimeleri ise bugünkü yazılışına uygun bir şekilde verdik. Metin aktarımında mümkün olduğu kadar aslı imlâya sadık kaldık ancak hatalı bir imlâyla yazılmış olduğunu düşündüğümüz kelimeleri düzeltilmiş haliyle yazmayı uygun gördük. Özellikle de orijinal metinde noktalama işaretlerinin yerine konulan ve cümlenin bittiğini gösteren boşluklar için uygun noktalama işaretlerini seçtik. Böylelikle metnin anlaşılabilirliği ve akıcılığını sağlamayı hedefledik.

Milletlerin tarihinin süreklilik arz ettiği gerçeğinden hareketle ve titiz bir araştırma sonucunda ortaya koyduğumuz "Yeni Osmanlılar Cemiyeti Kurucularından Mehmed Âyetullah Bey Dönem-İnsan-Eser" adlı çalışmamızın faydalı bir eser olmasını temenni ediyoruz.

Dr. Ferhat Korkmaz

17.11.2017